

IQyrk dh dgkuh

izLrkouk %&

NRrhIx<+ izns'k izkÑfrd lalk/kuksa ls ljkcksj jkT; gSA ;gka dh tyok;q vkSj feV~Vh Qly mRiknu dh n`f"V ls le`) vkSj moZj gSA ykxks dk eq[; O;olk; [ksrh vkSj /kku izeq[k Qly gSA blfy, bls **/kku dk dVksjk ** Hkh dgk tkrk gSA ?kVrs gq, Ñf"k ;ksX; jdcS vkSj Qly mRikndrk c<+kus dh va/kh nkSM+ us ekuksa bl dVksjs dks utj yxk nh vkSj fdlku ds ikl moZjd dk csrgk'kk iz;ksx gh ,d ek= lk/ku jg x;k mRikndrk c<+kus dk] urhtk jgk feV~Vh dh xq.koRrk esa deh] Bksl] mlj tehusa vkSj iks/k laj{k.k vkS"kf/k;ksa dk va/kk/kqa/k iz;ksx djus dh foo'krkA

lek/kku rks pkfg, gh Fkk viuh vewY; Fkkrh feV~Vh dks fpjLFkbbZ rFkk moZj cukus dk vkSj oks Hkh mRiknu o`f) ls le>kSrk fd;s cxSjA 'kqØ gS lek/kku gekjs vkl ikl gh Fkka oks tSfod dpjk ftls ge O;FkZ gh Qsad nsrs FksA bl dpjs ds ne ij gh dbZ fdlkuksa us viuh ekVh nenkj cuk yh gSA ek;/e gS oehZ dEikslV fuekZ.k ,oa mi;ksxA

oehZ dEikslV fuekZ.k ds mn~ns'; %&

oehZ dEikslV fuekZ.k ,d csgrjhu fodYi ds :i esa lkeus vk;kA fdlku dks ,d lLrs] vPNs vkSj IHkh iks"kd rRoksa ls Hkjiwj ,sls [kkn ds :i eas ftls lk/kkj.kÑ"kd Hkh vius ?kj eas

vklkuh ls fuekZ.k dj ldrk gSA [kkn cukus ds vU; fodYiksa esa xkscj dh egRoiw.kZ Hkwfedk gksrh Fkh iajrq

orZeku ifjos'k esa fdlkuksa ds ikl tkuoj gh de gSA ,slh fLFkfr esa oehZ dEikslV fuekZ.k muds fy, lqfo/kk tudek;/e fl) gqvk gSA oehZ dEikslV fuekZ.k dk mn~ns'; tehu esa ok;q rFkk ty /kkj.k {kerk c<+krs gq, e`nk LokLF; esa lq/kkj gSA oehZ dEikslV [kkn ls u flQZ Qly ykxr de gksdj mRikndrk c<+krh gS cfYd mRiknu vf/kd gksus ij [kkn rFkk dsapqvk cspdj equkQk Hkh izklr fd;k tk ldrk gS eryc fdlku dks pkSxquk ykHk gS %&

1- Lo;a dk Hkwfe moZj djsA

2- mRikndrk c<+k;sA

3- oehZ dEikslVA

4- dspqvk cspus lsA

oehZ dEikslV mRiknu dk egRo %&

oehZ dEikslV ,d izkÑfrd [kkn gS tks cgqr de ykxr ,oa ns[kjs[k esa rS;kj gks ldrh gSA ;g ikS/kksa ds fy, vko';d fofHkUu iks"kd rRoksa dk L=ksr gksus ds lkFk lkFk Hkwfe dh ok;q/kkj.k ,oa ty /kkj.k {kerk es o`f) djrk gSAbI izdkj bl [kkn ds iz;ksx ls

LoLF;) lcy vkSj vkstLoh ikS/ks izklr gksrs gSA ftuesa dhM+s chekfj;ksa ds izfr vf/kd lgu'khyrk gksrh gS vkSj nokbZ;ksa dk [kpZ de yxrk gSA

;kstuk dk fØ;kUo;u %&

vPNs dke dh 'kq:okr ck/kkvksa] pqusSfr;ksa vkSj nqfo/kkvksa ls Hkjh gksrh gSA Ñf"k foHkkx dh nqfo/kk gS fd o"kksZa ls jklk;fud moZjdksa ds iz;ksx djrs vk jgs] fdlkuksa dks ;g le>kuk dh muds }kjk fuekZ.k fd;k x;k [kkn jklk;fud moZjdksa ls dSls csgrj gksxkA ifjLFkfr;ksa dh ekj >syr fdlku tks gj dne Qwad&Qwad dj j[kuk pkgrs gSA mUgsa lkFkZd lek/kku dh vksj c<+us ds fy, izsfjr djus dhA ij ;s ck/kk,sa Ñf"k foHkkx ds vnE; lkgI vkSj jk"Vªh; Ñf"k

fodkl ;kstuk }kjk nh tkus okyh lqfo/kkvksa vkSj vuqнку ds lkeus fVd ugha
ldhA 'kq:vkr fdlkuksa us vueus <ax ls 75 izfr'kr vuqнку ij oehZ Vkadk
fuekZ.k ls fd;k ijarq tc dsapqvk [kkn us viuk tknw pyk;k rks fdlku [kqn
grizHk jg x;sA bl ;kstuk ds fØ;kUo;u gsrq jkT; ds leLr ftyksa esa ;kstuk
izkjEHk o"kZ 2007&08 ls 2011&12 esa vc rd dqy 8500 oehZ dEikslV iDds
Vkadks ,oa 21500 HDPE oehZ dEikslV Vkadks dk fuekZ.k@iznk; fd;k x;kA

jkT; us bls lkeqfgd vfHk;ku ds :i esa viukrs gq, fo'ks"k {ks=ksa
esa vf/kd ls vf/kd Vkadks dk fuekZ.k dj;k;k ftlls vU; {ks=ksa ds fdlkuksa us
bldk izHkko Li"V :i ls ns[kk vkSj vkl&ikl ds yksxksa ds fy, ;g {ks= izsj.kk L=ksr
lkfcr gqvkA

dSls gqvk oehZ dEikslV dk fuekZ.k %&

oehZ dEikslV fuekZ.k ds fy, loZizFke 10 QhV yEck 5 QhV pkSM+k vkSj 2 QhV xgjk iDdk Vkadk cuk;k x;kA ftlesa lcls fupys irZ esa feV~Vh Mkydj xkscj ikuh dk gYdk NahVk fn;k x;kA bl ij tSfod dpjk] lw[ks iRrs] iqvky] Hkwlk] tydqEHkh] ikS/kksa dh IM+h&xyh ifRr;kas dh v/kIM+k dpjk ijr nj ijr xkscj ikuh dk NahVk nsrs gq, Mkyk x;kA [kkn cukusa ds fy, blesa ,s/sfu;k QfVMk iztkfr ds dspq,a NksM+s x;s tks rsth ls QhfMax djrs gSA bls yky dsapqvk Hkh dgk tkrk gSA Vafd;ksa esa Nk;k vkSj ueh dh i;kZIr O;oLFkk dh xbZA bu dspaqvks dks buds izkÑfrd 'k=qvksa ls dh cpkus dh O;oLFkk j[kh xbZ gSA

bu Vkads ds fuekZ.k esa 16 gtkj :i;s dk [kpZ vkrk gSA ftls 75 izfr'kr vFkkZr~ 12 gtkj :i;k jk"V^ah; Ñf" k fodkl ;kstuk }kjk vuqнку fn;k tkrk gS bl vuqнку us fdlkuksa dks vfHkiszfjr fd;k oehZ dEikslV fuekZ.k ds fy,A 30 ls 40 fnuksa ds ckn 3&4 bap pk;iRrh ds vkdkj ,oa jax okyh oehZ [kkn rS;kj gksuk 'kq: gks x;kA

mRlkgo/kZd ifj.kke %&

fdlkuksa us tc bl [kkn dk iz;ksx vius [ksrksa vkSj ckfM;ksa esa fd;k rks os bls dk;y gks x;sA xzke Niksjk fodkl[k.M&frYnk ftyk jk;iqj ds 85 fdlkuksa us dspqvk [kkn dks viuk;k vkSj ljkgk gSA ;g xkao ,d mnkgj.k cuk vkl&ikl ds {ks= ds fy, ;gka ds vf/kdrj fdlku /kku ds lkFk ICth mRiknd Hkh gSA

Jh jkeqyky oekZ crkrs gS fd dspqok [kkn ds bLrseky ls Qlyksa esa dhMs de yxrs gS] LoLFk vkSj vf/kd ckfy;ka vkrh gS rFkk ikS/kksa dh jksx izfrjks/kd {kerk vkSj vkst esa c<+ksRrjh gks tkrk gS bUgksus dhVuk'kh vkSj moZjdksa dk de iz;ksx djrs gq;s dspqvk [kkn Mkydj tc /kku mitk;k rks bUgsa 24 fDoVy izfr ,dM dh mit feyh ogh vU; [ksrksa esa ek= 20 fDoVy izfr

,dM dh mit feyhA tc mit dks [kjgh esa jpk rks ik;k fd dspqvk [kkn mipkfjr [kjgh dh ped vkSj ckfy;ka vU; /kkuksa ls Li"V #i ls vyx utj vk jgh FkhA blh izdkj Jh ghjkyky oekZ th /kku ds lkFk lfCt;ksa dh [ksrh blh xkao esa djrs gSA tagka lfCt;ksa esa bUgsa gj llrkg&iUnzg fnuksa esa ikS/k laj{k.k vkS"kf/k;ksa dk iz;ksx djuk iM+rk Fkka dspqvk [kkn Mkyus ds ckn iqjs Qly vof/k esa flQZ ,d ckj fNMdko djuk iMkA moZjdksa ds c<+rs nke vkSj csrgk'kk ek=k ds iz;ksx ls =Lr fdlku dh lCth esa Hkh ,d u;k Lokn vkSj [kq'kcq feyh rks dsoy dspqvk [kkn dk deky Fkka

vkt ;s oehZ [kkn vius [ksrksa esa mi;ksx djus ds lkFk oehZ [kkn vkSj dspq,a foØ; dj vfrfjDr ykHk Hkh dek jgs gS xkao dh tehu vc izkÑfrd #i ls ikSyh gksrs tk jgh gS rFkk e`nk lajpuk esa lq/kkj gks jgk gS feV~Vh esa mifLFkr ty dsf'kdkvksa ds VwVus rFkk dspqvkW [kkn esa mifLFkr f>Yyh ds dkj.k Qlyks esa flapkbZ dh vko';drk de gks jgh gSaA xkao ds ;qok] efgyk,a] cqtqxZ ,dersu bl [kkn ds ifj.kke ls larq"V vkSj [kkn mRiknu esa tqVs gSA ,Slk ifjorZu fuf'pr #i ls vkl ikl ds {ks=ksa ds fy, izsjd fln~/k gqvk ifj.kke Lo#i utnhd ds xzke ipjh esa 100] [kqM+eqM+h esa 79] jft;k esa 36 vkSj dksgdk esa 9 fdllkuke us Hkh e`nk LokLF; dks fpj LFkkbZ cukus ds fy, dspqvkW [kkn

viuk fy, mEehn dh fdj.k fc[kjh gS fd tYn ge vius [ksrh d /i pqusaxsaA

dspqavk [kkn ds mi;ksx dk ifj.kke bl izdkj gS %&

Ø-	fooj.k	iwoZS dh fLFkfr	oehZ [kkn mi;ksx i'pkr~ dh fLFkfr
1	/kku dh mRikndrk ¼fDoa@gs-½	45	60
2	lCth ls izfr gs- vk;	3000	3500
3	dhVO;kf/k gsrq ikS/k laj{k.k vkS'kf/k dk iz;ksx	7 ls 15 fnuksa esa	iwjs Qly vof/k esa 1 ckj
4	Hkwfe ty/kkj.k {kerk	de Fkh	o`f) gqbZ
5	dkLr ykxr	vf/kd	de gqbZ
6	mit dh xq.koRrk	fuEu	vPNh jgh
7	Ñ'kdksa dk :>ku	[ksrh esa O;; vf/kd gksus ls vU; dk;ksZ dh vksj Fkk	[ksrh ds izfr :>ku c<+k
8	e`nk lajpuk ,oa xq.koRrk	Bksl mlj Hkwfe	iksyh] moZj Hkwfe

jkT; ds 18 ftyksa esa jk"V^{ah}; Ñf"k fodkl ;kstuk esa 30000 fdlkuksa dks dspqvk [kkn Vkadk fuekZ.k ds fy, 1665-00 yk[k dh jkf'k miyC/k djkbZ xbZ gS ftlls fujarj mRiknu ysrs gq, 30000 gsDVs;j {ks= esa mi;ksx fd;k tk jgk gS tSfod [ksrh dks c<+kok nsus ds fy, fujarj iz;kl fd;s tk jgs gSA dsapqvk [kkn dh xq.koRrk ls izHkkfor gksdj Ñ"kd Lo;a ds O;; ls dsapqvk [kkn dk Vkadk fufeZr dj jgs gSA

oehZ [kkn dk tknw vc fdlkuksa ds flj p<+ dj cksy jgk gS ftys ds vkSj cgqr ls Ñ"kd bl [kkn dks vkt viukuk pkg jgs gS vkf[kj ;gh rks ,d lkFkZd dne gSA tSfod [ksrh dh vksj c<+us dk A

377171e6144b02ee3c9559.doc

